Autorem jest Stanisław Zaborowski
zob. Estr. s.v.

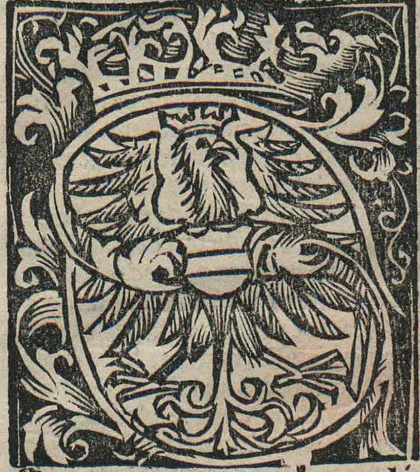
Contra malos Diuites et Usurarios Tractatus

De malis Diuitibus et Usurarijs.

¶ De malis diuitib9 ꝛ Usurarijs lege
naturali ꝛ diuina ꝯdemnatis tractatus

SAnctus Paulus di-
uinus nuncius ꝛ tam excellēter appro-
batus diuina veritate ꝛ auctoritate di-
cit. Nihil intulimus in hūc mūdm haud
dubiū: quia nec auferre quid possumus
habentes aūt alimēta ꝛ quib9 tegamur
his cōtenti simus. Nā qui diuites volūt
fieri in hoc seculo: incidunt in sollicitudi-
nem: ꝛ in laqueū dyaboli: ꝛ in desideria
multa: ꝛ noxia: q̄ mergūt hoies in interi-
tum: ꝛ ꝑditionē: radix em̄ oim maloꝝ
est cupiditas: quā quidā appetētes erra-
uerunt a fide ꝛ inseruerunt se doloribus
multis. j. ad Thimotheū. vj. Quapro-
pter nos ꝓcauēs saluator ait. Uidete ꝛ
cauete ab omi auaricia: quia nō in abun-
dancia cuiusq̄ꝫ vita eius ex hijs: que pos-
sidentur. Luce. xij. ꝛ infra eiusdem xviij
q̄ꝫ difficile qui peccunias habent in re-
gnum dei intrabunt. Circa qd̄ aduerta-
mus ꝙ q̄busdam quodāmō bonū est iu-
stas diuicias habere: illis videlicet q̄ eis
vtuntur ad virtutes vn̄ Eccle. xiij dr̄ Bo-
na est sb̄a: cui nō est pctm̄ in ꝯscia q̄ bus-
dam vero malū est eas habere: illis vi-
delicet: q̄ ꝑ eas a virtutib9 retrahūtur vl
nimia solicitudi ne: vel affectione ad ip-
sas: vel etiā nimia mentis elatiōe ex eis
consurgēte: qd̄ euitare habētes eas diffi-
cile est: Ipe em̄ diuicie. vt Seneca epla
lxxxviij: inquit: animos inflant: superbiā
pariunt: inuidiā ꝯtrahūt: mentē alienāt
insolenciā faciūt: ꝛ multa alia quāpluri-
ma mala homini afferūt: hinc patet ꝙ di-
uites in maxio sunt periculo sue aie: nō
frustra ergo saluator ait. Amē dico vob
quia diues difficile intrabit in regnū ce-
lorum. Et iterū dico vobis: facili9 est ca-
melum ꝑ foramen acus intrare: q̄ꝫ diui-
tem intrare in regnū celoꝝ. Mathei. xix
Super qd̄ Hieronimus ait Ue ue vob
qui ad celorū regna diuiciaꝝ itinere fe-
stinatis: qm̄ facilius est camelū intrare
ꝑ foramen acus: q̄ꝫ diuitē itrare regnuꝫ
celorū. Nō mea hec verba sunt: sed xp̄i
Si hec reuocabilis est sentēcia. Cristus
omnino nō est deus. Celū (inquit idem)
ꝛ terra transibūt verba aūt mea nō tran-
sibunt. Un̄ tales sunt de q̄bus scriptū ē
ꝙ diuicie date in muscipulā pedib9 insi-
piencium. Augustinus de verbis dn̄i.
Amor rerū tp̄aliū viscus est sp̄ūaliū pe-
narū: ꝯcupisti adhesisti: amorē dn̄i ꝑdi-
disti. Et ido Eccle: xxxj. dr̄ Qui auꝝ dili-
git nō iustificabitur. ve illis: q̄ sectantur
illud: ꝛ ois imprudēs depiet in illo Et ec-
cls. q̄ amat diuicias fructū nō capiet ex
eis ꝛ hoc ergo vanitas: vbi mlte sunt o-
pes: multi ꝛ q̄ comedunt eas: ꝛ q̄d pro-
dest possessori: nisi ꝙ cernit diuicias o-
culis suis: diuicie ꝯseruate in malū dn̄i
sui pereūt em̄ in afflictione pessima. Et
eccli. xiiij. Uiro cupido ꝛ tenaci sine ra-
tione est sb̄a: ꝛ homini liuido ad q̄d auꝝ
quod aceruat ex aīo suo iniuste alijs con-

gregãt: ⁊ in bonis illius aliũs luxuriabitur. Jacobꝰ quoqꝫ aplus ait. Agite nũc diuites plorate vlulantes in miserijs vestris: que aduenient vobis: diuicie vestre putrefacte sunt: ⁊ vestimẽta vr̃a a tineis comesta sunt: aurũ ⁊ argentum eruginauit: ⁊ erugo eoꝝ in testamentũ vobis erit: ⁊ manducabit carnes vr̃as sicut ignis. thesaurisatis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce merces operariorũ: q̄ messerũt regiones vr̃as: q̄ fraudata est a vobis clamat: ⁊ clamor eorũ in aures domĩ sabaoth introiuit. epulati estis sup terrã: ⁊ in luxurijs enutristis corda vestra. Et tales maledicit saluator. Luce. vj. dicẽs. Ve vobis diuitibus qui habetis cõsolationẽ vr̃am. ve vobis: qui saturati estis; q̄a esurietis: ve vobis q̄ ridetis nũc: q̄a lugebitis: ⁊ flebitis. O si hec attenderent diuites: locupletes: raptores: fures: paupeꝝ oppressores: vsurarij: ceteriqꝫ auari: caducas diuicias: ⁊ lucra mõ nephando naturali ⁊ diuina lege ꝓhibito habere anhelãtes. nõ puto quin mõ cordialiter auariciã detestarentur; ambitionemqꝫ dignitatum ⁊ bñficioꝝ insaciabilẽ. Studerentqꝫ infrenatã suam cõpescere cupiditatem. Quid enĩ homini prodest (vt ait saluator) si vniuersum mõdm lucretur. detrimentũ vero sue anĩe paciatur. aut quã dabit cõmutationẽ ꝓ aĩa sua Mathei. xvj. Melius aũt est parũ cũ iusticia: q̄ȝ multi fructus cũ iniq̄tate. vt dr̄ ꝓuerbioꝝ. xvj. Et ibidẽ. xv. Melius est parum cũ timore dñi: q̄ȝ thesauri multi: ⁊ insaciabiles. Vñ ait Hieronimꝰ sup dicta verba saluatoris. Quid ꝓdest homĩ ⁊c. Si haberes sapienciã salomonis: fortitudinẽ Sampsonis: si longitudinẽ vite Enoch. Si phtolomei ꝓtãtem. Si Cresi diuicias: quid ꝓdest tibi si caro tua datur vermibus: aĩa demonibus cruciãda cũ diuite sine fine: idẽ quoqꝫ Hieronimus ad pammachiũ ait: auarus eodem actu acquirit solidũ: quo ꝑdit aĩam suã lucratur ymaginẽ imꝑatoris. ⁊ perdit ymaginẽ regis celestis. Aug. Qui terrenas sitit: vl̄ cupit diuicias eternis abrenũciat. Noli igitur (vt dr̄ Eccle: v.) attẽdere ad possessiões iniquas: nil enĩ ꝓderit in tp̄e vindicte ⁊ obductiõis: nõ sequaris ꝯcupiscenciã cordis tui: ⁊ seq̄tur noli anxius esse ĩ diuicijs iniustis. ⁊c. An ne vsure nõ sint possessiones inique ⁊ diuicie iniuste. qua ergo frõte q̄ȝplurimi exercere eas audeãt Nõ enĩ videtur: quõ hec iuste facere pñt: nec qualiter ꝯfessores aut prelati pctã eoꝝ q̄ȝquã notoria palpitẽt. nec qualiter ab eis elemosinas accipiant: aut eos absoluant: ⁊ sepulturas post eoꝝ morte tradãt: Vñ caueãt ne cateruatim ad inferos vadãt ⁊ alios secũ trahãt. Cũ ipa vsura rapina est: quã si quis facit damnatur. Vñ Ambrosius ait. Si quis vsurã accipit rapinã facit vita nõ viuit (⁊ habetur: xiiij. q. iiij.) ⁊ oblatio de rapina reprobatur. vñ Augustinus imolans ex iniquo oblatio est maculata: dona iniquorum non probat altissimus nec respicit in oblatiões iniquoꝝ nec in multitudine sacrifitioꝝ eorũ ꝓpiciabitur pctis: qui offert sacrificiũ de sbã paupis quasi q̄ victimat filium in ꝯspectu pr̄is. xiiij. q. v. Vñ etiam sapiẽs: hostie impioꝝ abhominabiles: que offerũtur ex scelere ꝓuerbiorũ. xxj. Sint igitur cauti ꝯfessores in absoluendis vsurarijs: nequaquã q̄ppe illos (nisi satisfaciãt) absoluãt: ne pariter in foueã cadãt. Nã q̄ absoluit nõ absoluẽdũ hoc ẽ ĩ mortali pctõ iacẽtẽ peccat ⁊ vterqꝫ

quidem mortaliter peccat. secũdũ Richardũ in. iiij. di. xvij. Stupẽdũ ergo est ⁊ maxĩe mirandũ quosdã ꝑlatos: q̄ sua stulta paciencia talia tolerant: quasi nesciãt se de hijs oĩbus districtã rõem reddituros: quõ enĩ tales absoluuntur cũ ip̄e vsurarius nequaq̄ȝ penitẽciã agere põt: nisi q̄cquid vltra sortẽ receperit restituat. ex Aug. ⁊ habetur. xiiij. q. iiij. Quid dicã. ⁊ capitulo. Cũ ꝯtra de pignor: pctm̄ q̄ppe nõ dimittitur: nisi restituatur ablatũ. vt. dr̄. d. Re. iu. li. vj. ⁊ ibidẽ pctm̄ nõ dimittitur nisi correctio: ⁊ hoc est qđ deus ꝑ Ezechielẽ ꝓphetam eiusdẽ. xxxiij. ait Nolo mortẽ impij: sed vt ꝯuertatur impius a via sua ⁊ viuat. Cõuertimini a vijs vr̄is pessimis: ⁊ q̄re moriemini. Et ĩfra Si dixero ipio morte morieris ⁊ egerit penitẽciam a pctõ suo feceritqꝫ iudiciũ ⁊ iusticiã: ⁊ pignꝰ restituerit ille impiꝰ: rapinãqꝫ reddiderit in mãdatis vite ambulauerit: nec fecerit quicq̄ȝ iniustũ vita viuet ⁊ nõ morietur. ⁊c. Ecce ⁊ hic iure diuino canetur ꝙ de necessitate salutis pignus restitui debet ⁊ id qđ vltra sortez receptũ sit ⁊ hoc ibi cũ dr̄ rapinamqꝫ reddiderit ⁊ hec clarius patent supra eiusdẽ ꝓphete caplo. xviij. vbi aufertur oĩs rei superabũdãcia vt plus nõ recipias quã dedisti. fructus ergo pignoris in sortem necessario sunt computandi. Et pignus a creditore restitui debet si ex fructibꝰ pignoris sorti sit satis factum. vt etiã dr̄. in caplo. Qm̃. ⁊ caplo. Conquestus de vsuris. nõ obstantibus quibuscũqꝫ obligationibꝰ ⁊ inscriptionibꝰ etiã iuramẽto firmatis vt patet in. c. ex administratiõis de iureiurãdo. ⁊ caplo pactiones de pactis.

¶ Bona quoqꝫ in obligatiõe seu in vadio possessa ꝑscribi non pñt: etiam licet sit creditor bone fidei: tñ q̄a scit pignus alienũ nullo tp̄e prescribit ip̄e: nec heredes vt patet. L. in. l. nec creditores de pigno: acti: Et. l. pignori. ff. de vsu. capi ꝑ ꝯsequens ꝑscribere non põt creditor male fidei. Et dr̄ tunc creditor male fidei: qñ illi ꝯstat: ꝙ illa res: quã tenet sit pignori vel ypotece obligata: ⁊ ꝙ ex fructibus seu vsu illius rei sorti sit satisfactũ: ⁊ ip̄az vltra tenuerit lucrũ sibi aq̄rẽdo talis ẽ fur: ⁊ ꝑdo: ⁊ posessor male fidei: q̄ nullo tp̄e ꝑscribere põt. vt in. c. vigilãti. ⁊. c. Qm̃ de ꝑscrip. et. an̄ si teneat ꝑ mille annos: vt dicit glosa. xvj. q. iij. c. ꝑ singulas. Vñ patz ꝙ illđ statutũ regni nr̄i: q̊ cauetur ꝙ obligata seu ĩpignorata hereditas ꝑscribatur ẽ illicitũ ⁊ inferni laqueꝰ mltos ah heu in ꝑditionẽ deducẽs. Silr̄ ⁊ illđ qđ vsuras iudeis ꝯcedit ⁊ siñia. nõ frustra q̄dẽ ꝑcipitur ꝑncipibꝰ ⁊ rectoribꝰ in. c. post miserabilẽ đ vsuris: vt cogãt iudeos ad restituẽdũ vsuras. qđ si ꝑncipes nõ faciãt debẽt ꝯpelli cẽsura eccl̄ica vt dt Hosti. ⁊. Jo. an. in nouella. d. c. post miserabilẽ facit. c. postulasti đ iudeis. nec obstat ꝯsuetudo cũ sit corruptela ⁊ ꝯtinet ĩ se ꝯtra naturaz crimẽ qđ penitꝰ ẽ eradicãdũ. c. flãgitia xxxij. q. vij. Nec tolerãcia summoꝝ põtificũ. Nã papa nõ põt dispẽsare cũ aliq̊ etiã ⁊ iudeo: vt mutuet sb̄ vsuris. vt patz in. c. Sup eo de vsuris. q̄a vsura ẽ malũ in se: ⁊ idõ ꝓ nullo bono põt licere. vt patet in. d. c. Sup eo. Nõ abstat etiã ꝙ nihil ad nos ꝑtinet dẽ his: q̄ sunt foris caplo. mlti. ij. q. j Quia hoc verũ: nisi ĩ duobꝰ casibꝰ. Primꝰ qñ illi: q̄ sunt foris ledũt xp̄ianos: vl̄ iniuriãtur eis: q̄a sic ꝑtinet ad nos videlicz ad eccl̄az vt notant doc. in. c. Quod super his de voto ⁊ in. c. gaudemus de diuorcijs. Quia si infidelis delinquit contra legem nature.

vel cõtra ius diuinũ: potest ⁊ debet puni-
ri a iudice ecclesiastico. Sed cum vsu-
ra ꝓhibeatur pagina vtriusqꝫ testamẽti:
⁊ etiam sit cõtra nature legem. igitur ⁊
iudei ipsam vsuram exercẽtes nequaqꝫ i
hoc sustineri debent. Scdus casus quã
do cooperamur alicui eorum in pecca-
to: Sicut fit qñ facimus cum eis aliq̃s
cõuentiones super vsuris exercẽdis: aut
vt iudices cogant debitores scd̃m con-
uenta: aut cũ recipimus ab eis dono aut
pro prec..o illicite acquisita ⁊ huiusmo-
di: q̃ sine detrimento aĩe esse nõ possunt.
intelligitur igitur ꝓprie nihil ad nos de
hijs: qui foris sunt scd̃m glosam in. c. Iu
dei: ꝺ iudeis scʒ vt eis penã spũalẽ isliga
mꝰ: vl' vt faciamꝰ eis canones: aut cristia
nam cõuersationẽ imponamus eis inui
tis capitulo de iudeis. di. xlv. ꝓpterea si
attendamus totum titulũ de vsuris in de
cretalibus qꝫ in sexto ⁊ clementinis: ec-
clesia non tolerat aliqua tole rancia vsu-
rarios: nec vult vt tolerentur a principi-
bus cristianis vt patet in. d. c. post mise-
rabilem ⁊. c. vsurarum de vsuris: ymo ꝙ
vsure exigantur a cristianis per iudeos
est valde ignominiosum cũ xp̃ani sunt fi
lij ⁊ angarientur a iudeis: qui sunt serui.
c. ⁊ si iudeos dẽ iudeis. nec valet: ꝙ cri-
stiani efficientur vsurarij: qꝺ erit maius
malum: quia ⁊ si grauius peccet cristia-
nus in eodeʒ genere peccati: qꝫ infidelis
vno respectu xxxij. q. iiij. c. In eo. tamẽ iu
dei grauius peccant alijs respectibus: ⁊ i
maius nocumentum cristianitatis: quia
vltra vsuram habent odium contra cristi
anos: quos spoliant. Item sepius que lu
crati sunt a cristianis exportant ad par-
tes infidelium. Non sic cristiani: qui vt se
pius restituunt hec Angelus in sua sum-
ma. ꝺ. vsura. ij. §. xiiij. Et in ꝺ. Iudeus. §
xxij. dicit idem doctor ꝙ principes ter-
rarum peccant mortaliter non cogendo
iudeos ad restituẽdum vsuras: ⁊ sit'r alij
cristiani si ipsis nõ restituentibꝰ monerẽ
tur ne cum eis haberẽt comerciũ si post
monicionem eis factam comerciũ cum
eis haberent hec ille.

¶ Nec ⁊ illud pretereundũ est qꝺ Bar
tholomeus de Chaimis in suo ꝯfessiona
li dicit. Si dñs mutuũ accepit ab offici-
alibus hoc pacto seu conuentione: ꝙ sibi
satisfaciant de officio: vsura est: quia pro
mutuo ipsi officiales accipiũt officij po-
testatem. Unde ⁊ ipi tenentur resignare
offitio: ⁊ restituere quicq̃d habuerint vl-
tra sortem. ⁊ ipse dñs: qui dedit eis pec
candi occasionẽ particeps est criminis.
hec ille. Hoc idem dicit eximiꝰ doctor
sctũs Thomas in ep̃la ad ducissaʒ Bar
bancie. Idẽ in summa Ioãnis de Saxo
nia: ⁊ in pisanella. c. talia. Non licet itaqꝫ
(quia est vsura scd̃m prefatos doctores)
i mutuũ dare suꝑ officia: que gratis ydo
neis personis vite probate: ⁊ non se inge
rentibus dari debent per. l. fi. ad legẽ iu-
liam repetundarũ. verum (vt videtur) si
actu habens officium in mutuum dede-
rit: aut si ex gr̃a ⁊ non ex pacto nulla spe
ex mutuo habita sit collatũ: licite poterit
illud officium tenere. ⁊ de ꝓuentibꝰ dñi
sui satis facere sortem. i. mũtuatũ nõ ex
cedẽdo: quia sic vt videtur nõ esset vsura
cum nihil accipiat qꝺ peccunia extimã-
dum sit: licet ex officio adueniat lucrum:
quia illud aduenit ratione laboris ⁊ ex-
ercicij laboris.

¶ Sed quid de his: qui tenent bona ali
qua cum tali pacto: ꝙ donec debitor si-
bi restituerit peccuniam ip̃e creditor ha
beat fructus bonorũ illorũ. respondetur
ꝙ vsurarij sunt capitulo Illo vos de pi-
gnoribus ⁊ capitulo Ad nostram de em
pti ⁊ vendi. ⁊ tenẽtur tales fructus (vt di

ctum est) conputare in sortem: cui si sa
tis factum sit ⁊ pignus ⁊ qꝺ plus super
est restituere tenentur etiã ad minimuʒ
quadrantem.

¶ Sed q̃d de his q̃ inuite ⁊ coacte dãt
mutuo recipientes certa pignora ⁊ cer
tum lucrũ respondetur ꝙ vsurarij sunt:
nec excusat a peccato in hoc casu coac-
tio: vel alia necessitas vt dicitur in suple
mento pisanelle in. ꝺ. vsura. iij. facit. c.
Super eo de vsuris. c. Sacris Qꝺ me
tus causa fi. In casu eñ in quo contin-
geret vl' comiteret peccatũ mortale: vl'
incurreret damnum tp̃aliuʒ: aut mortẽ:
quilibet tenetur magis eligere penaʒ:
quã peccare vel peccasse. xxxij. q. v. Ita
ne. Maior namqꝫ est mors aĩe qꝫ corpo
ris vt inquit Aug. de ciuitate dei libro
xiij. c. secũdo. Et ideo sancti sustinuerũt
mortem corporis vt vitarent aĩe mor-
tem: quam tunc aĩa incurrit: qñ homo
facit contra aliqꝺ diuinorũ preceptoꝝ:
quorum vnũ est: quo ꝓhibemur ne vllo
modo aliquid ab vsu. i. a consumptione
rerum nobis debitarum: que in nume-
ro: põdere: mensura: ⁊ que vsu consum
muntur. cõsistunt: accipiamus: hoc est
ne ipsam vsurã faciamus: seu cõmitta-
mus ex quibus patet quid sit dicẽdum
de his: qui bona regalia in regno nostro
in summis peccuniarũ obligata tenẽt:
qui si vltra dictas summas ipsis debi-
tas aliquid receperint aut recipiendi in
tentionem habuerint vsurarij sunt. hoc
naqꝫ generale est: ꝙ ꝓ quolibet mutuo
non potest aliquid iuste capi vltra id qꝺ
debitum sit: nisi illud sit interesse veꝝ ⁊
certum: quale ipsi nõ habent: Et licet vi
deantur habere interesse dubium: ⁊ in
possibilitate qꝺ ꝯsideratur ex hoc ꝙ pe-
cunijs eis debitis possessiones nõ eme-
rũnt: vel (vt sãctus Thomas dicit) ꝙ de
peccunia nõ lucrãtur: recõpensatio hu-
ius interesse seu damni non potest in pa
ctum deduci ⁊ vendi quod nondum ha
bent: ⁊ potest impediri multipliciter ab
habẽdo hec Thomas. ij. ij. q. lxxviij. nõ
ergo potest interesse dubium ⁊ lucrum
incertum poni pro interesse vero ⁊ cer-
to: quod est certum lucrum in actu ces-
sans: vel certum damnũ emergens: q̃a
solum tale recompensari potest ⁊ debet
⁊ consequenter ⁊ in pactum deduci nec
est simile vt canoni placet. in mutuo do
tis: loco cuiꝰ (si socer sit in mora) põt lu-
crum pignoris ꝑ generum recipi: quia
illud nõ capitur ꝓ vsu rei: sed ꝓ sustinẽ
do onera matrimonij: ⁊ hoc si ea sustine
at. vt in. c. Salubriter de vsuris. Nam
vir nõ tenetur vxorem alimentare nõ so
luta sibi dote ꝓmissa: verum fructus pi
gnoris non debent excedere onera ma
trimonij: quia tunc illud in quo excede-
rent esset vsura ⁊ necessario in sortẽ do-
tis conputãdum. Cessante eñ causa de
bet cessare ⁊ effectus de appellatiõibus
c. cessante. alias damnaretur ip̃e gener:
quia faceret cõtra preceptũ diuinũ vsu-
ram conmittẽdo: alias cõditiones req̃-
sitas ad hoc vt gener licite ⁊ sine vsura
possit accipere a socero ꝓ dote non so-
luta in pignus certas possessiones ⁊ fa-
cere fructus suos quousqꝫ dos sibi sol-
uatur vide in notatis doctorũ suꝑ. d. c.
Salubriter.

¶ Sed dicẽs qui potuit mihi dare vel
vẽdere potuit etiam mihi taliter obliga
re ⁊ presertim cum volũtarie id fecerit
quia. v. ethicorum dicit phũs. Nulli vo
lenti fit iniuria. respondetur ꝙ nõ est si-
mile quia cõtractus donationis vel ven
ditionis a personis alienare nõ prohibi-

De malis diuitibus et Usurarijs.

tis ⁊ legittime celebrat9 nō prohibetur contractus vero usurarius: quia est in se ⁊ secundum se illicitus prohibetur. Licet ergo aliquis rem suam posset mihi dare vel vendere: tamen non licet me eam sub cōtractu usurario accipere: vł dare: quia ea que sunt contra ius vł preceptum diuinum non cadunt sub volūtate nostra: ⁊ nec metus: nec coactio nec pietas excusat. vt. d. c. super eo. de usuris. Sed pone quod non ex contractu usurario: sed ex sola spe: quā creditor habuit inde aliquid lucri consequendi ⁊ debitor eidem liberaliter aliqd cōfert. Respōdetur secundū panor. in. c. Consuluit de usuris ꝙ in hoc casu libera donatio debitoris nō prodest ipsi creditori habenti intentionē deprauataȝ vt quia alias non fuisset creditur9: nisi sperasset principaliter inde aliquid conseq quod si conseqretur licet liberaliter datū quantūcūq illud sit modicū: ⁊ qlecūq sit: comitteret usurā. ⁊ necessario teneretur ad restitutionē pro hoc. xiiij. q. iij. iij. c. j. ij. ⁊. iij. etiam si sint munuscula. vt ibi dicitur hec ex panormitano vbi supra. Sed quid si talis nihil lucri consequtur. Respondetur ꝙ nihilominus si penitentiam non ageret damnaretur propter talem prauam intentionē: qa apud deum mala intentio seu voluntas ꝓ facto reputatur. xxvij. q. j. Nuptiarum: secus est si minus principaliter sperasset ad quod nota glosam in. v. Sperantes d. c. Consuluit eo ipso em̄ usura constituitur quo ex obsequijs necessario impēsis aliquid in corde speratur. quod si nō datur peccator est. si vero datur atq recipitur: peccator atq debitor: siue ꝑ spē siue ꝑ pactum aliquid additu in sequatur ad mutuum: duntaxat qui mutuū dedit: quod nisi spe additi aut pacti firmati aliter nō dedisset. vel scdm quēdā doctorem ad dictam auctoritatē phi videlicet nulli volēti fit iniuria ddm Aristoteles subiūgit ibidē in fine dicēs: Idem homo a se ipso patitur iniuriam qd euidenter patet: qui em̄ facit iniquitatem odit animam suam ⁊ peccando facit sibi iniuriam: quam elegit sub ratiōe boni apparentis: ergo volenti sepe fit iniuria in effectu. nec est voluntariū verum in tali indigente qui minus malum eligit ad vitandū maius malū sicut qui mercimonia sua iactat in mare: ne ipse submergatur nam tertio ethicorum dicitur ꝙ ibi sit per se ⁊ simpliciter inuolūtarium. Iniuria est quoddam malum: quod nemo vult: nisi sub apparencia boni ita verissime iniuriam sepe vult indigēs: aut peccator sub apparēcia boni ⁊ ergo qui huiusmodi iniuriā infert peccat in proximū suum grauiter. ⁊ ex his iam patet quid sit dicendum ad ea que de bonis regalibus quidam sit dicens.

Utrum bona regalia tenentes i pignore sint usurarij. Responsio ꝙ bona regalia habent se dupliciter

- Aut nō sūt apd aliquē in pignore sed simpliciter i regie maiestatis ptāte ⁊ tūc
  - Aut dātur alicui in peccunia mutuata ⁊ sic tenens est usurarius: ⁊ tenetur computare fructus in sortem. — j. Articul9
  - Aut dātur i seruicio vł rōne seruicij ⁊ sic dupliciter.
    - Aut dat rex alicui ꝑ seruicio siue alicuius summe expressione vel inscriptiōe siue prefigendo terminū siue nō vtputa teneas ad mortem vel ad terciam vel ad quartā generationē siue nō ꝑfigendo vtputa quando simpliciter dat alicui ad tenendum ⁊ sic nō est: sic tenens usurarius. — ij. Articul9
    - Aut dat rex alicui ꝑ seruicio certam summā peccūie ei inscribēdo ⁊ tūc
      - Aut dat rex in certa sum̄a inscribendo ea intentione illa bona tenere vt ille illa bona cum om̄ib9 fructibus ⁊ ꝓuentibus teneat. ⁊ om̄es fructus ꝑcipiat ⁊ iscribit certam summā ea intentōe: vt si cito eximeretur de illis bonis illam certā summā peccunie pro seruicio habeat. ⁊ sic nō est usurarius sic illa bona tenens. — iij Ar
      - Aut sine illa itētiōe quasi coacte vt qa tenet illi ꝑ seruicio ⁊ ille vult solucionē habere ⁊ rex si haberet pecuniā mallet illā summā dare ꝙ illa bona tenere ⁊ sic ille taliter bona tenēs tenetur ꝓuentus in sortem computare. — iiij. Ar
- Aut sunt apud aliquē in pignore seu sūt apd aliquē i certa summa peccūie ⁊ tūc
  - Aut dat rex ea ex munere in peccunia mutuata ita ꝙ adhuc plus de peccunia accipit super illa bona ab illo qui eximit: vel etiā dat sibi tenere ea in eadē summa nō rōne seruicij sed forte ad peticionē eius vel qa forte rex plus fauet illi quia forte prior spoliat hoies: vel aliquid aliud fecit ⁊ sic ille taliter illa bona tenens usurarius est ⁊ tenetur in sortem om̄es fructus cōputare — v. Ar
  - Aut dat ex munere rōe seruicij vel ꝑ seruicio ⁊ tūc
    - Aut dat libere volēs ꝙ ille ꝑ seruicio habeat om̄es ꝓuētus tā diu donec illa illi summa peccūie datur pro qua eximit illa bona ⁊ sic ille sic tenens nō est usurarius. — vj. Ar
    - Aut non dat libenter sed quasi coacte quia ille vult vt ꝑ seruicio sibi sit solucio sicut patet in stipendarijs ⁊ alijs: ⁊ sic taliter tenēs est usurari9 ⁊ tenetur in sortē om̄es fruct9 ꝯputare: ⁊ hec om̄ia sic intellige sicut i prio membro ⁊ hec figura patet ex diffinitione usure ⁊ ex illis q̄ dicūt de pignorib9 — vij. Ar

B

¶ Et tantum de hac figura: quã quidaȝ
finxit ⁊ pessime: que quidẽ figura licȝ sit
soluta supius ꝑ maiori tñ eius elucida-
tione aduertamus: ꝙ in se cõtinet septẽ
articulos seu cõclusiones: quoꝝ articu-
loꝝ primus: tercius: quartꝰ: ⁊ alij se
quentes: ⁊ quicũqȝ his similes vt sunt fi
cti cõtractus reemptionuȝ dempta pal
liata ⁊ verbosa verborum serie: ⁊ eoruȝ
effectu (qui magis est attendẽdus) con
siderato: sunt vsurarij ⁊ directe ꝯtra ius
diuinum qꝺ nõ distinguẽs aufert om̃is
rei supabundanciã vt plus non recipia-
tur ꝗ̃ debitum vel datum sit. Scd̃us au
tem articulus ꝑ̃fate figure licet non sit
vsurarius: tñ ex alio capite seu causis:
potest aliqñ esse illicitus ⁊ iniustus. Et
quando hoc fit: patet apud doctores ca
nonistas. in. c. Intellecto de iureiuran-
do. ⁊ apud legistas in. L. ꝓhibere. §. pla
ne. ff. Qꝺ vi: aut clam: ⁊ de hoc etiã dixi
in tractatu de natura iurium ⁊ bonoꝝ
regis ⁊ de reformatione regni. qui inci
pit Gemitus ⁊ planctus pauperum plu
rimus ⁊c̃. vbi satis clare ꝺ e hoc. Et ad
autorem qui prefatam finxit figuram.
Dicendum ꝙ nõ bene intellexit quidi-
tatem ⁊ naturã vsure siľr pignoris ⁊ mu
tui. nõ refert nom̃is vsure mutatio cũ ef
fectus idem ⁊ reatus ipsius vsure imu-
tabilis ꝑsistat. frustra nãqȝ in talibus cõ
tractibus contra diuinã legem ⁊ aposto
licas doctrinas fingũtur tot inania ver-
ba: ⁊ verbulationũ picture: que dum cri
brantur Cribro diuine: ⁊ vere legis imu
tabilis charitatis (quã legislator om̃ipo
tens sua ꝓpria auctoritate dedit ⁊ con-
firmauit quã ⁊ xp̃us Jesus ꝑfecit ⁊ comple
uit: quã ⁊ apostoli tenuerũt. Hieroni-
mus: Augustinus: Ambrosius: Grego
rius: Crisostomus: ⁊ multi alij scti: q̃rũ
doctrina illustratur sctã ecclesia: appro-
bauerunt: ⁊ docuerũt verbo ⁊ vita) tunc
probantur ⁊ inueniuntur pestifera dolo
plena ⁊ falso velamine decorata auarici
a. Impossibile est eñi ꝙ ille verbales cõ
ditiões ⁊ siľes possint facere ex vsura nõ
vsuram: sicut facere hoiem asinũ quãtũ
cunqȝ fingatur ⁊ pingatur ⁊ hec clarius
patent in quodã libello q̃ intitulatur tra
ctatus cõtra vicia vbi optime de his.
¶ Atq̃ꝺ ꝺ ꝑ̃ncipibꝰ seu ꝑtãtibꝰ: q̃ vsura-
rios cõtractꝰ tolerãt: aut vsurarios ad
restituẽdũ vsuras nõ cogũt. Rñdet scd̃s
doctores ꝙ grauiter peccãt ⁊ mľta ma
la incurrunt de q̃bus notat Angelus de
Clauasio in ver. vsura. ij. §. xiiij. Idem ẽ
dicendum de his: qui inducere possunt
⁊ nõ inducunt. Grauius aũt peccãt epi-
scopi: quoꝝ est flagitia: ⁊ statuta: consue
tudinesqȝ que sunt cõtra ius diuinuȝ vel
naturale: eradicare ac malos mores pe
nitus abolere: quare eis ꝑ̃cipitur sub ca
nonicis penis vt anno quolibet metro-
politicã. Sinodum celebrent xviij. dis.
Quoniã Et quia nec illa: nec alia eis in
cumbencia peragunt. põt eis obici iꝺ qꝺ
notatur in his versibus q̃ habẽtur in pisa
nella in ꝟ. vsura iiij. videlicȝ Epi muti sci
unt iure suo male vti. Cum sint cornuti
nõ audeat cornibus vti hec ibi. ¶ Sed
q̃d de legibus seu statutis illis: q̃ ꝑmit-
tũt vsuras Rñdetur scd̃m doctores ꝙ
nõ valent nec tenẽt ⁊ hoc ꝓbant multi-
pliciter Primo quidẽ quia vsure ꝓhibi
te sunt auctoritate dei: qui sup om̃es le
ges ⁊ potestates ẽ: Nam cũ par in parẽ
non habeat imperium vt in. c: Innotuit
de elec. multo minus minor in maioreȝ
Ergo potestas terrena non potuit con-
dere legẽ cõtra deũ. Scd̃o q̃a cõtra na-
turalem iusticiã q̃a venditur iꝺ qꝺ non ẽ
⁊ hec est ratio phi. v. Ethicorũ ⁊ j politi-
corum vñ naturaliter illicite sunt Sed
cõtra ius naturale nulla lex vel potestas
valȝ. c. Que cõtra. di. viij. Ne ⁊ alie rati

De malis Diuitibus et Usurariis.

ones notantur clarius apuꝺ theologos
in. iiij. di. xv. ⁊ apꝺ canonistas i. c. Quo
niam milit. di. xlvij ⁊ in o. c. Sup eo. de
vsuris ⁊ in multis alijs locis.
¶ Sed q̃d de vsuris q̃s defunctꝰ ꝑcepit
Rñdet ꝙ cõsãguinei seu heredes ip̃ius
defuncti tenentur ⁊ debẽt sub pena eter
ne damnatõis om̃es vsuras restituere:
quas si nollent restituere: cogi debẽt: vt
districte ꝑ̃cipitur in. c. tua nos de vsuris
nec (vt inquit glo. in. c. Cum tu ecdẽtitu
lo) in hoc casu habetur ratio ne egeant li
cet alias dicat lex ꝙ q̃ bonis cedit nõ cõ
uenitur postea nisi inquantũ facere põt
ff. de ces. bo. is q̃ Oh pchdolor quotquoti
regno nr̃o polonie ꝓpter nephandũ pra
uitatis vsurarie scelus ad infernũ descẽ
derunt: descẽdereqȝ nõ cessant: ⁊ non est
quis occurrat. ꝓlati dormiũt de suarum
salute omũ nõ curantes. Sed aduertant
q̃d eis ꝺr Ezechielis xxxiij. Ip̃e impius in
iquitate sua morietur: sanguinẽ aũt eiꝰ
de manu tua requirã: hinc Isidorus li.
iij. de Sũmo bono. c. xlvj. ait Sacerdo
tes ꝓ populoꝝ iniquitate dãnantur: si
eos aut ignorãtes nõ erudiãt: aut peccã
tes nõ arguant ad idẽ facit Prosp dicẽs
Si rector recte viuat in se tantũ ⁊ subdi-
tos male viuentes nõ corrigit cũ om̃ibꝰ
qui eo tacente perierit ⁊ ip̃e peribit Ad hoc
profecto prelati constituti sunt: vt subdi-
torum curam habeãt diuina ꝑ̃cepta ⁊ euã
gelica necnon articulos fidei edoceant ⁊
informent eorũqȝ errores toto conami-
ne corrigãt scismaticosqȝ ⁊ malos hoies
euellant Illis eñi dictũ est Hieremie. j.
Ecce constitui te sup gẽtes. ⁊ regna: vt euel
las: ⁊ destruas ⁊ disperdas ⁊ dissipes: ⁊
edifices ⁊ plãtes. Ip̃is etiã ⁊ ille tesaurꝰ ẽ
traditꝰ: ꝓ quo nõ parcet deus p̃r: qui pro
proprio filio nõ pepcit vt ꝺr ad Romanos
octauo. Quibꝰ etiã ille vulneratus: qui in
cidit inter latrones curãdus fouẽdusqȝ
a samaritano relictus est. luce. x. vnicui
qȝ eñi illoꝝ ꝺr curam illius habe. Et rur
sus deus ꝑ ꝓphetam ait. Custodi virũ
istum: q̃ si lapsus fuerit aia tua erit pro
aia ip̃ꝰ. Vñ patet ꝙ periculosissimũ est
etiam vnũ minimũ curatũ habere bñficiũ:
quid ergo plura: Et ꝑfecte nullũ re
perieimus statũ hoim: quum maiori ꝑoꝝ
tus sit piculo: ⁊ quos deus vehemẽciꝰ
arguat ⁊ puniat: ꝗ̃ pastores ⁊ sacerdo-
tes. discurre ꝑ ꝓphetas ⁊ scripturam. le
ge q̃tandiu nisi pastores populi mei ꝑ̃ua
ricati sũt i me. ꝓpterea adhuc i iuditio cõ
tendam vobiscum. Et iterũ stulte ege-
runt pastores ⁊ sequitur ꝓpterea euellaȝ
eos de terra. Rursus ait ve ve pastori
bus: qui dispgunt gregem meũ. ⁊ iterũ
ve pastoribꝰ: qui pascunt seip̃os. ⁊ iterũ
o pastor ⁊ idolũ derelinquẽs gregẽ deum
qȝ ad Johelẽ ꝓphetã trãsi. Quia nisi cõ
minatiõis penas: q̃d nisi clamores plan
genciũ pastorũ ⁊ sacerdotũ: ait eñi plã-
gite sacerdotes: vlulate ministri alta-
ris. Ausculta ezechiele ve pastoribus isrl
qui pascunt seip̃os ⁊ iterũ sup pastores
iratus est furor meus. Sed ⁊ Amos ꝓ-
pheta: ꝗ̃ dure pastores ⁊ sacerdotes cõ
minetur audiamus ait eñi ve vobis. qui
epulenti estis in syon ⁊ cõfiditis in mõ
te samarie Optimates capita populoꝝ
ingrediẽtes pompatice domũ dei q̃ dor
mitis in lectis eburneis ⁊ lasciuitis in
stratis vestris. Deinde cõtra huius sta-
tus hoies scriptũ est Quicũqȝ desidera
uerit ꝑ̃matũ in terra. inueniet cõfusionẽ
in celis Et iterũ nec inter sctõs dei com
putabitur qui de primatu tractauerit.
Sed ⁊ xp̃us in euãgelio has illis penas
⁊ comminatiões ꝯfirmat ait eñi Ve vob
qui diligitis ꝑ̃mas cathedras: Sed q̃d
hec ꝯmemoramꝰ plena est sacra scri-
ptura huiusmodi increpatiõibꝰ ⁊ ꝯmi-
natiõibus. quis ergo dubitet piculosuȝ

difficilem ⁊ cunctis aculeis miserijs re
fertum esse illū hoim statū: cui tot male
dictionū ⁊ anathematū tot comminationū
genera: tot penarū ⁊ suppliciorum ma
la pphete patriarche scti ipe quoqȝ de⁹
in scripturis sctis imprecātur. vñ Criso
stomus sup illud obedite ppositis vr̄is:
ait o plate cōspice quāto igni suppenis
caput tuū ⁊ dicit miror si quē contingat
saluari de his qui pricipātur ⁊ psunt scȝ
male. Hoc idē dicit Rodoicus. li. ij. c.
xij. in speculo vite humane vbi multuȝ
⁊ optime de hoc ¶ Si quidē dānantur
vt ad ppositū redeam q̄ sua tenaciter
retinent quanto magis: qui aliena concu
piscūt: vel qd̄ peius est quomō rapiūt
huius satis clarū habem⁹ exemplū in il
lo diuite de quo luce xij. sic legitur hois
cuiusdaȝ diuitis vberes fructus ager at
tulit: ⁊ cogitabat intra se dicēs quid fa-
ciam: q̄r nō habeo: quo cōgregē fructus
meos ⁊ dixit hoc faciā destruaȝ horrea
mea: ⁊ maiora faciā ⁊ illuc congregabo
oīa: que nata sunt mihi: ⁊ bona mea ⁊
dicā aie mee: aīa habes mlta bona posi
ta in annos plurimos reqesce comede:
bibe: epulare. dixit auteȝ illi deus stulte
hac nocte aīam tuā repetūt a te que aūt
parasti cui⁹ erūt. Sic est: qui sibi tesau
rizat ⁊ nō est in deū diues hec ibi. Sup
quod Aug. de verbis apli in sermōe xix
⁊ in Omelia vij. ait Quis mō mihi au-
det dicere cristian⁹ bonū esse rape res ali
enas: qñ quidē nō audet dicere bonū es
se tenaciter seruare res suas. nunqd eni
diues ille cui successerat regio ⁊ nō iue
niebat quo reponeret fructus suos: ⁊ se
cōsilium inuenisse gaudebat destruendi
veteres apotecas: ⁊ cōstruendi ampli-
ores vt imponeret eos ⁊ diceret aie sue
habes multa bona in multū tpus iocun
dare letare: saciare. nūquid ergo iste di-
ues aliena querebat: fructus suos colli-
gere disponebat vbi poneret cōsulebat
nō de cuiusqȝ vicini agris: nō limite per
turbato: nō expoliato paupe: nō circūuē
to simplice: tantūmō de suis colligen-
dis cogitabat Audite quid audierit qui
tenaciter seruat sua: Et hinc intelligite
quid exspectēt. qui rapiūnt aliena. Cuȝ
ergo prudētissimū se cōsiliū inuenisse ar
bitraretur de apotecis veterib⁹ angusti
oribus deijciendis ⁊ amplioribus nouis
edifcandis ⁊ oībus suis fructib⁹ colli
gēdis ⁊ recōdēdis: nō alienis cōcupiscē
dis atqȝ rapiēdis ait illi deus Stulte: in
quit: hac nocte repetitur a te aia tua hec
que pasti cuius erūt. Si seruaueris tua
non erunt: Si erogaueris tua erunt. qd
inquit reponis qd̄ relicturus es. ecce in
crepatus est stultus male recondēs. Si
stultus est: qui recōdit sua: vos inuenite
nomē eius. qui tollit aliena: Si sordidus
est reconditor suoꝝ: vlcerosus in corde
raptor alienoꝝ. fortassis aliquis respon
deat ⁊ dicat nō valde magna pena erat
illi hoī: cui dixit deus Stulte. nō sic di-
cit deus stulte quō hō dicit tale in quez
q̄ȝ dei verbum iudiciū ē. nūquid enī de
stultis daturus est regnū celoꝝ patȝ de
virginibus fatuis. qb⁹ ergo nō est datu
rus regnū celorū quid eis restat: nisi pe
na gehennarū ⁊ infra seqtur Si ergo in
ignem eternū ibit cui dicturus est xp̄us
nudus fui: ⁊ nō vestisti me ⁊c quē locū
in igne eterno habebit: cui dictur⁹ erit
vestitus fui ⁊ spoliasti me ⁊c. ⁊ ibi mul
tum ⁊ optime de hoc. ¶ O quā aūt im
mane vsure viciū sit patet etiam ex ver-
bis beati Ambrosij li. iij. offitioꝝ vsura
rium alloquētis Cur ad fraudē (inquit)
cōuertis nature industriā. Cur affectas
inopiam: sterilitatē ⁊ caristiā: hanc vo-
cas industriā: que est fraudis versucia
⁊ quod vocas remediū neqcie cōmen-
tum est ⁊ latrociniū. Tulius li. ij. in tu-

sculanis questionib⁹ ait q̄ cū qreretur a
Cathone quid expediret in re familiari.
⁊ respōderet bñ pascere: bñ vestire ⁊ bñ
arare: ⁊ terram colere. quesitū etiā fuit
An feneraridiret ⁊ rñdit quid est
fenerari nisi hoiem occidere Aristote-
les quoqȝ q̄ princeps philozophorū dr̄ ⁊
nature subtilissim⁹ idagator. i j. poli: ⁊ v.
ethicorū pbans vsurā esse cōtra naturā
dicit eam illicitā. Non tantū ergo lege
diuina damnatur vsura sed etiā lege na
ture patet ergo oēs vsurarios esse in
via pditionis: quia qd̄ facere gratis te-
nentur id p tempali faciūt lucro vendē
tes id qd̄ nō habent. male eñ se res ha-
bet cum qd̄ virtute effici debet id tenta
tur pecunia vt ait tulli⁹ li. ij. offi. mutuo
ergo sine vsuris dandū est put pcipitur
Exodi xxij. nō vsura opprimes eum. Et
deuterono xxiij. nō fenerabis fratri tuo
ad vsuram. Et luce vj. Et si imutuū de-
deritis his a qb⁹ speratis accipere: que
gracia est vobis. nam ⁊ peccatores pe-
catoribus fenerātur vt recipiāt equalia
verum tñ diligite inimicos vr̄os ⁊ bñfa
cite: ⁊ in mutuū date nihil inde speran-
tes ⁊ erit merces vestra mlta ⁊ eritis fi
lij altissimi: quia ipe benign⁹ est sup in-
gratos ⁊ malos Estote ergo misericor
des ⁊c vñ ex hoc pcepto diuino habem⁹
q̄ indigēti ⁊ rōnabiliter petēti cū possi-
mus gratis omnino vt imutuū dare te
nemur Hoc etiā patet Mathei quinto
vbi pcipitur Qui aūt (inquit saluator)
petit a te da ei. ⁊ volēti mutuare a te ne
auertas In quo nāqȝ pcepto autor sctē
vite: Et eterne veritatis charitatē exhi-
bitam: ⁊ pmādata irremissibiliter incul
cat cōmissam: his quos de hoc mundo
elegit ⁊ ad eternā vitam vocauit vt cri-
stianoꝝ charitas nō sit verbulatō vana: sȝ
practica opa: que verba ipe fctō expo
suit ⁊ cōsequenter apostoli psecuti sunt
⁊ oēs veri xp̄iani. quod quidē diuinū
preceptū multi mūdi sapiētes ⁊ falsi pro
phete seu doctores reuoluere nituntur
flectere attētant ⁊ interptari conātur vt
auaricia grauis notā non paciatur quā
uis penam euadere nesciat
¶ His ita pcursis multis modis ⁊ diuer
sis qb⁹ vsura cōmittitur breuitatis cā o
missis audiam⁹ adhuc quomō alloqt cri
sostomus ipos vsurarios ita dicēs mu-
tuo da ⁊ āpliora scape vsuras: vbi nulla
inuidia nulla accusatō: null⁹ timor ⁊ mu-
tua xp̄o i mēbris idigēti: ⁊ tū oēs nutri
enti ⁊ p vsuris accipies regnuȝ vite: qñ
alij vsurarij p vsuris recepturi sunt pe-
nam gehēne: quā ergo occasionē vel ex-
cusationem habemus cū ⁊ ampliora re
cipere possumus hec vilia dando indigē
tibus: nil vsura turpius nil crudelius
alienas eñ negociatur miserias ⁊ alte-
rius necessitatē lucrum sibi facit. Et se-
quitur volo te Bonā vsuram accipere:
hoc est a deo mercedē sperare facite er
go vt dr̄ Luce xvj. vobis amicos de ma
mona iniqtatis: vt cū defeceritis recipi
ant vos in eterna tabernacula. Sup qd̄
Aug. in Omelia xlvij. ait Ecce habes
cristiane eternū tabernaculū si dederis
pauperibus victū: si quid das illuc tran
smittis: tibi in futuro repones nō vnde
carnaliter satureris: sed vñ spiritaliter
glorieris. non vnde ventrē repleas: sed
vñ flammas extinguas: qa scriptū est
elemosina a morte liberat ⁊ non patitur
hoiem. Ire in tenebras. misericordia est
fratres que iram dei auertit: ⁊ pctā di-
mittit: ignes futuros extingunt. sicut sa
lomon dicit. Sicut aqua extinguit ignē
sic elemosina resistit pctīs. da ergo egē
ti: confer nō habenti: succurre fame pe
reunti Crudele est vt de quo habes. non

des ei quem scis nō habere: Graue ē vt
de tua abūdancia nō sustentes egētis in
opiam Unde semp flagellamur in frugi
bus quia bene egētibus nō facim⁹: Re
uera si cōsideres hō vñ damna. vñ picu
la: vñ calumnie: nisi de scleritate nostra
tu nō das indigenti: qd̄ potes: qd̄ te non
grauat. venit vna calūnia: ꝛ pdes qd̄ nō
habes. ventre pleno ambulas: ꝛ vacuū
pauperis vētrem nō cōsideras: hūi est ti
bi de bonis dei: nil indiges: honestis ve
stibus vteris. ꝛ nudū ꝛ tremētem frigo
re nō vestis Si tibi dicat de⁹ tertiū ego
feci: qꝫ viuis meū est: qd̄ habes ego de
di: ꝛ ingratus es. aufero que dedi: ne
go qd̄ donaui: dimitto te: quē feci: ꝛ sine
me viue si potes plus tibi dedi vt habe
res vnde pauperi dares: pauperi nō de
di: ob hoc vt te probarem: nō quia am
bobus nō habui vñ darem: sed p paupe
rē volui te pbare Ego sum. qui diuitem
ꝛ pauperē feci: ꝓrogatorē te constitui in
bonis meis fac misericordiā: quia nihil
perdes. ꝛ me qui tibi dedi non offendes
da quid dubitas quia si dederis ego plu
ra dabo. Quid tibi soli vendicas qd̄ am
bobus dedi. Quare tu solus comedis:
quod ambobus creaui: quasi tuo labori
hoc assignas: aut tuū esse putas: aufero
auxiliū meū. habe laborē tuū: aufero mi
sericordiam meā ꝛ tūc apparebit miseria
tua. Ad hec quid dicturus es miser: mi
ser es qui miseros nō vides ꝛ cris sol⁹.
bestijs ꝛ peccoribus aialibus: amb⁹ ser
pentibus: communis est cel⁹ ꝛ tu homini
negas victum. Sed credo ne dans ꝓfun
das nō ꝓrogando deficias: qui hec consi
deras ꝛ si pecunia nō finitur vita tñ fini
tur. ꝛ quando non speras ad te venitur.
Sic nō cōsiderauit ille diues qui in abū
dancia torquebatur ꝛ quasi in opia que
rebatur. Quid faciā: inquit: quia nō ha
beo vbi fructus meos congregē: ꝛ audi
uit vocē dñi dicētis. Stulte aīa tua au
fertur a te hac nocte: que parasti cui⁹ erūt
O cecitas auari fratres dilectissimi vna
nox ei supabat. ꝛ multorū ānorū vita sata
gebat Gaudebat quia multū sibi nascē
dum videbat ꝛ nō sciebat quia nihil se
cum tollebat: sed hic omīa dimittebat:
nox ei vitam fugat qd̄ in alijs spectabat
in se nō sperabat: cuiꝙ viderat ꝛ ille mo
rientes viderat possidētes: viderat nemi
nem secū tollere terrā quanti sunt ꝛ mō
qui dicunt: tantum habeo: tantū facio
tantū valeo quib⁹ respōdendū est. Stul
te hac nocte aīa tua aufertur a te q̄ cōgre
gasti cuius erunt. Letatur diues stultus
nocte moriturus quātūcūqꝫ cupiditas
radices suas vbiqꝫ distendat quantūcūqꝫ
rapiat. necesse est in vna hora totū dimit
tat. Sed dicturus es. habeo filios qui
bus laborem: habeo qbus pficiam: ha
beo qbus curam maximā gerā. quā cu
ram geris filiorum vt eos obruas securi
mis miserorū. nō est hoc filios amare:
sed pocius necare nescis quia arbor in
fructibus dinoscitur. nescis quia qd̄ in
radice celatur in ramis declaratur. Et
qd̄ latet in folijs enitescit in pomo. nolo
te talem patrē senciāt filij tui. nolo sic p
uideas vt magis inuideas. O quāti pau
peres nascūtur ꝛ postmodū diuites effi
ciuntur: quāti plus magna hereditas di
mittitur ꝛ postmodū ad penuriā redigū
tur. Si ergo dei est pauperē facere. dei
est ꝛ ditare. Cur ꝓuidus filiorū existis.
cur rapis qui post te ne forte maneāt ne
scis ꝛ tibi ppetuā penā nutris. ꝛ filijs do
lorem dimittis dicit enī sapientissimus
Salomon qui congregat aliena relinquet
filijs dolorē ꝛ rursum dicit ꝓpheta ve q
congregat auariciā domui sue vt sit i ex
celso nidus eius. ꝛ ipsalmis dr̄ veruntū
in imagine ptransit hō. vane cōturbatur
tesaurizat ꝛ nescit cui ꝯgregat ea. Quid

tesaurizas auare quod nescis. quid auri
argentiqꝫ pondere delectaris ꝛ condis.
Quid imaginem regis sculptam ser
uas in solidis ꝛ imaginē cōditoris in ho
minibus detestaris ꝛ post pauca seqtur
Sed dixisti habeo quibus dimittā pone
quia habebūt filij quib⁹ dimittis. tu ni
hil habebis. quia nihil ante te misisti de
filijs curā gessisti. tibi aūt nō pfuisti ecce
peregrini post te transierūt. ꝛ isti filij. si
ne causa cucurristi Cū apl'us dicat nihil
intulimus in hunc mūdū verū nec aufer
re quid possimus. qa dñi est terra ꝛ ple
nitudo eius Audis sursum corda ꝛ cu
ras dicere habem⁹ ad dominū Si quid
illuc misisti habes qd̄ ibi queras. Si ni
hil misisti sursum. nō habes qd̄ ibi que
ras. in terra vbi posuisti ibi quere. quia
scriptū est vbi est tesaurus tuus ibi est ꝛ
cor tuū. ꝛ post pauca seqtur Si auarus
es mō audi quid ipe dñs in euāgelio di
cat Stulte hac nocte exposcitur aīa tua
a te ea que parasti cuius erūt Sic ē oīs
qui sibi tesaurisat ꝛc Idem in sermone
dominice septuagesime Ait ecce hō de
via sane mentis errauit tesaurizat ꝛ ne
scit cui cōgregat ea. Quid demencius.
quid infelicius Certe enī sibi nō. Qua
re sibi nō. quia moriturus est qa breuis
vita hoīs est. quia tesaurus durat. ꝛ cito
transit qui cōgregat. ꝛ infra Aut scis cui
congregas obsecro dic ꝛ mihi. audiā te
cui. si non vane cōturbaris. dic mihi cui
tesaurisas. mihi inquis hoc audes dice
re moriturus filijs meis inquis hoc au
des dicere de morituris. magna pietas
tesaurisat pater filijs. imo magna vani
tas tesaurizat moritur⁹ morituris ꝛc ꝛ
multū ibi de hoc Rursum idem in ser
mone dominice quarte in qdragesima
ait noli parcere tesauris caducis ꝛ va
nis noli sub imagine pietatis augere pe
cuniam filijs meis seruo magna excusa
tio filijs meis. videamus seruat tibi pa
ter tu⁹ seruas tu filijs tuis. filij tui filijs
suis ꝛ sic p omēs. ꝛ nullus factur⁹ est p̄
cepta dei. Quare nō illi pocius impen
dis. qui omīa fecit ex nihilo qui fecit te.
ipe te pascit ex his que fecit ipe pascit ꝛ
filios ꝛ ibi multū de hoc. Circa qd̄ ad
uerte qꝫ nō phibetur necessaria vt decēs
filiorū puisio cū ad eam teneātur paren
tes ꝛ hoc ē qd̄ alibi Aug. ait Quicūqꝫ vo
lt exheredītato filio heredē facere ecclīaꝫ
querat alterū qui suscipiat nō Aug imo
deo propitio neminē inueniet ꝛ habetur
xvij. q. vlti. cap. vlti. sed phibetur tesau
rizatio ꝛ supfluorū retētio. quia talia te
nemur in elemosinas ꝛ opa pia eroga
re de p̄cepto xp̄i dicētis facite vob ami
cus de mamona id est de diuicijs. Ini
quitatis id est inequalitatis. Equū enī ē
tibi necessaria retinere ꝛ supflua indigē
tibus erogare ꝛ hoc est iniquitas si con
tra fiat vt dicit glo. xxxij. q. iiij. Sicut nō
sunt Sed si adhuc vis fieri diues vt aug
ait ꝛ nō solum ea que. supflua tibi iacent
nō vis erogare indigentibus. sed etiam
augere vis patrimoniū tuū. vnde vis au
gere. emendo. innocēs tibi videris. quia
emendo vis augere. forte ꝛ de rapinis
aliquā spem habes. nisi forte hoc dicas
Scit deus qa nō de rapinis volo auge
re patrimoniū meum ꝛ de rapinam nō
es malus. sed voto malus es. Si quis
tibi dicat vende res tuas exhorrescis. ex
pauescis male dictum putas Cuꝫ ergo
emere cupis. nōne hoc optas vt res su
as alij vendant. nā quō poteris emere. si
ali⁹ nō compulsus fuerit venundare hec
Aug. in omelia octaua Item circa pre
dicta aduerte qꝫ etiā thesaurizatio. q̄ fit
ex causis honestis non prohibetur tan
quam illicita: vt quando aliquis thesau
rizat ad bona opera facienda. vt est con
structio ecclesiarum, releuatio pauperū

⁊ huiusmõi vel ꝓpter rẽpublicam conser
uãdã ⁊ ꝯsimilia: nisi ꝓximus sit in extre
ma necessitate quia teneremur ei de ta-
li supfluo subuenire de p̃cepto Sic con-
similiter modo vera ⁊ non ficta emptio vel
vẽditio ex rõnalibus causis legitime ce
lebrata ⁊ ꝑquam nõ offenditur ꝓximus
⁊ ꝙ nõ fiat ex tali necessitate que exclu
dat rõnem volũtatis nõ ꝓhibetur alias
nõ liceret: in cuiꝰ signũ in vẽditiõis istru
mẽto ponũtur illa verba nõ compulsus
nec coactus nec aliquo dolo seu errore
seductus sed sponte ⁊ libere maturo cõ
silio habito ⁊c. hec em̃ in qualibꝫ alienati
one in effectu cõcurrere debẽt Qui er-
go sibi vt Aug. inquit. Aut p̃miũ com-
parare aut pctõꝝ desiderat indulgẽciaꝫ
promereri. reddat decimã: ⁊ de nouem
partibus studeat elemosinã dare pau-
peribus ita tñ vt quicq̃d excepto victu
mediocri ⁊ vestitu rõnabili superfuerit
nõ luxurie reseruetur. sed in tesauro ce-
lesti ꝑ elemosijnã pauperũ ponatur. q̃d
q̃d em̃ nobis deꝰ plus quã opus ẽ dede
rit nõ nobis spẽaliter dedit. ꝫ ꝑ nos aliȷs
erogãdum trãsmisit. qd̾ si nõ dederimꝰ
res alienas inuasimꝰ Hec aug. in sermo
ne dñice xij. post trinitatis Ubi etiã idẽ
Aug. dicit deus: qui dignatus est totuꝫ
dare decimã a nobis dignatur repetere
nõ sibi: sed nobis sine dubio ꝓfuturã sic
em̃ ꝑ ꝓphetã ipẽ ꝓmisit dicens inferte
inquit. Omnẽ decimã ĩ horreis meis vt
sit cibus in domo mea: ⁊ probate me in
his dicit dñs: si nõ aperuero vobis cata
ractas celi: ⁊ dedero vob̃ fructũ vsq̨ ad
abundanciã. O hoĩes stulti q̃d mali im
perat deus vt nõ mereatur audiri. Sic
em̃ dicit p̃micias aree tue ⁊ torcularis
tui nõ tardabis offerre mihi. Si tardiꝰ
dare pctm̃ est quanto peius est nõ dedis
se. Et iterũ dicit dñs honora dñm deum
tuũ de tuis iustis laboribus de libꝫ et de
fructibus iusticie tue vt repleantur hor
rea tua frumẽto. vino quoq̨ torcularia
tua redũdabunt. nõ prestas hoc gratis.
quod cito recipies magno cum fenore.
Queris forte cui ꝓficiat qd̾ deꝰ recipiat
redditurꝰ. Queris itē ꝙ cui ꝓficiat qd̾ pau
ꝑibꝰ daſ. Si credis: tibi ꝓficit. si dubitas
ꝑdidisti. decie fratres charissimi tributa
sunt egenciũ aiarum. Redde ergo tri-
buta pauperibus. offer sacerdotibꝰ Qd̾
si decimas nõ habes fructuũ terrenorũ
quod habet argricule. Quodcũq̨ te pa
scit ingeniũ dei est ⁊ inde decimas expe
tit vñ viuis de milicia de negocio ⁊ de
artificio redde decimas aliud em̃ ꝓ ter
ra depẽdimus aliud ꝓ vsura vite pen-
samus. Redde ergo hõ q̃a possides red
de quia nasci meruisti. sic em̃ dicit dñs
dabunt singuli redemptionẽ aiarũ suarꝫ
⁊ nõ erũt ĩ eis morbi: neq̨ casus. Eccẽ
habes in scripturis sctĩs cautiones dñi
tui ꝑ quas tibi ꝓmisit: ꝙ si decimas de-
deris nõ solum abundãciã fructuũ reci-
pies sed etiam sanitatẽ corꝑis cõseque
ris. Cum em̃ decimas dando ⁊ terrena
⁊ celestia possis munera ꝓmereri qua-
re ꝑ auariciã duplici bñdictiõe te frau-
das. Audi ergo indeuota mortalitas no
sti quia dei sunt cuncta. que ꝑcipis ⁊ de
suo nõ accomodas rerũ oim̃ conditoris
non eget dñs deus: nõ p̃miũ postulat: sꝫ
honorẽ. nõ de tuo aliquid exigit qd̾ re-
fundas. p̃micias rerũ ⁊ decimas digna
tur petere. ⁊ negas auare. quid faceres
si nouem ꝑtibus sibi sumptis: tibi deci-
mam relinquisset. quod certe iam factũ
est cum messis tua pluuiarũ bñdictione
subtracta ieiuna defecit. ⁊ vindemiã tuã
aut grando ꝑcussit. aut pruina decoxit.
Quid auide supputas nouem tibi ꝑtes
retracte sunt: quia decimã dare noluisti

Constat quidẽ ꝙ ipẽ non dederis sed tñ
deus exigit. Hec em̃ ẽ dñi iustissima do
mini consuetudo vt si tu illi decimã non
dederis tu ad decimã reuoceris. scriptũ
est em̃ hec dicit dñs: quia decima agri
tui p̃micie terre vobiscũ sunt vidi autẽ ⁊
fallere me existimastis intus in tesauris
vestris ⁊ in domibus vestris erit direpti
o dabis impio militi qd̾ nõ vis dare sa-
cerdoti. Conuertimini quoq̨ ad me di-
cit dñs om̃ipotẽs vt aperiam vobis ca-
taractas celi ⁊ effundã vobis benedicti-
onem meam de suꝑ ⁊ nõ corrũpã fructꝰ
terre vestre: neq̨ lãguebit vitis in agro
vestro ⁊ beatos vos dicẽt om̃es gentes
benefacere deus semꝑ paratus est. sed ho
minum malicia ꝓhibetur. quia a dño de
o sibi dari vult om̃ia ⁊ nõ vult ei que pos
sidere videſ offerre. Quid si diceret deꝰ
meus est hõ quẽ feci mea est terra: quã
colis mea sunt ⁊ semina: q̃ spargis: mea
animalia: que fatigas: mei sunt imbres
⁊ pluuie: ⁊ ventorum flamina mea sunt:
meus est solis calor: ⁊ cũ om̃ia mea sint
elementa viuendi: tu qui manus accom
modas solam decimã merebaris: sꝫ q̃a
pie nos pascit om̃ipotẽs deus amplissi
mam tribuit munus laborãti mercedeꝫ
sibi tantũ decimã vendicãs nobis om̃ia
condonauit. Ingrate fraudator ac ꝑfi-
de diuina te voce cõuenio ecce annus iã
finitus est redde dño placenti mercedeꝫ
redime te hõ dum viuis: redime te ipẽ
dum potes: redime inq̨ꝫ te dum preciũ
in manibꝰ habes. redime te: ne dum te
mors amara p̃uenerit ⁊ vitã simul ⁊ pre
mium ꝑdas sine causa hec dimittis hoc
vxori: que forsitã alterũ habebit maritũ:
sine causa hoc marito dimittis mulier:
q̃a aliã cupit habere vxorẽ frustra parẽti
bꝰ ac ꝓpinquis curã tuã iniungis nemo
te post mortẽ tuã fideliter redimet: quia
inuita tu te redimere noluisti depone iã
auaricie sarcinã de ceruicibus tuis. con
temne crudelissimã dominã: que dũ te
iugo durissimo premit iugũ cristi susci-
pere nõ ꝑmitit. sicut em̃ iugũ auaricie ĩ
infernum premere: ita iugũ cristi in ce-
lum leuare cõsueuit Decime em̃ ex de-
bito requirũtur: ⁊ qui eas dare noluerit
res alienas inuasit xvj. q. vij. quoq̨ dicit
maiores nostri ideo copijs om̃ibus abũ
dabant quia decimas deo dabant. dan-
tibus em̃ fideliter decimas dantur plu
uie tempe suo ⁊ fertilitas alioquin pe-
nuria oĩa deuastat ⁊ eruca: locusta: bru-
cus: ⁊ rubigo ⁊ pestis om̃ia cõsumit vt
inquit Hieronimus ⁊ habetur. xvj. q. j.
Reuertimini: vbi latissime de hoc. Sũt
aũt q̃tuor p̃cipue q̃ nos ad opa misericor
die debent ꝓuocare. primũ: quia miserĩ
cordia redemit culpã ꝓuerbiorꝫ xvj. mi
sericordia ⁊ veritate redimiſ iniquitas.
Secundo opa pia: bona tꝑalia multipli
cant vnde Gregorius in dialogo terrene
substancie: ꝑ hoc ꝙ indigẽtibus distribu
untur multiplicãtur exemplũ habemus
j. regum xvij. in vidua: que Heliam pa-
uit: cui ꝓpter hoc dñs farinã ⁊ oleũ mul
tiplicauit. ꝓ quo facit qd̾ narratur in his
toriá tripartita de sctõ Spiridone epõ
cuius mos erat ex fructibus: alios erro-
gare pauperibus: alios mutuare indigẽ
tibus: nec ꝑ se dabat: nec ꝑ se recipiebat
Sed petẽtibus dicebat vt quantũ opus
haberet tollerẽt: ⁊ denuo: suo die repo-
nerẽt qd̾ receperãt. Ad quẽ accessit vnꝰ
⁊ mutuũ recipit: ⁊ reuersus nõ reposu-
it qd̾ receperat: sed auferens secum ab
scessit putans sctm̃ virum hoc latere
Et iterato venit idẽ petens mutuũ: Cui
sanctus dixit vt iret ad horreũ ad qd̾ ve
niens inuenit vacuũ: qd̾ ⁊ ipẽ renuncia-
uit epõ cui episcopus mirum est: quõ tũ

bi soli visum est vacuū ⁊ non alijs: sed for
te qd alias accepisti ⁊ nō reportasti: quo
dicto captus est ille in dolo: ⁊ voluntati
episcopi se subijecit penitenciā suscipiēs
qua accepta ad horreū veniēs inuenit ple
num. Ecce qualiter deus mutuantis cha
ritatem remunerauit ⁊ decorauit mira-
cu'o. Tertio vite ꝓlongatio. dilatio eī
debiti ꝓpter deū facit dilationē vite cre
ditoris psalmo xl. beatus qui intelligit
super egenū ⁊ pauperē ⁊ infra sequitur
dominus cōseruet eum ⁊ viuificet eum
⁊ beatum faciet eū in terra. Itē cxj. psal
mo Iocūdus hō qui miseretur ⁊ cōmo-
dat ⁊c. Quarto op⁹ misericordie ī mor
te misericordem custodit ⁊ aīam eius cū
claritate ad regnū celorū ꝑducit vñ di-
cit Ambrosius Sola misericordia co-
mes est defunctorū. O quā bonus quam
necessarius morienti comes est miseri-
cordia. Noli ergo o cristiane talē famu-
lum dimittere: vel talem aduocatū post
tergum relinquere Sicut sunt qui res
suas auare retinētes nihil ī sua vita boni
de sua substancia fecerūt. Et qd peius q̄
dam eorum qd ꝓcōmuni regnicolarum
defensione ordinatū erat inter se distra-
xerunt. O quāta obduratio, o quāta ma
licia cōmunia distrahenciū bona. nā quā-
to malicia est circa melius: tanto ipa est
peior; vt ait arestotiles ix. Ethicorū. bo-
num eī quāto cōmunius: tanto diuini-
us vt inquit aristotiles. j. ethicorū. ma-
gis ergo peccāt qui bono cōmuni in iu-
riam faciunt: quā ꝙ alicui' priuate ꝑsone
propria eius bona ꝓ se vsurparēt xxiij. q
iiij. c. Quid ergo si ergo hoc est damna-
bile: illud erit damnabilius: quia nō vna
persona; Sed totū regnum offenditur:
vt est expressum in. c. Grādi de sup. nec
prela. li. vj. Et in. c. Intellecto de iureiu
rando ⁊ de talibus satis dictū arbitror ī
d. tractatu de Reformatiōe regni Si q̄
dem gratum est deo: vni ꝑsone indigen
ti gratis in mutuū dare. multo profecto
deo acceptabilius esset equidē ⁊ gratis-
simum pluribus succurrere ꝓ cōi defen
sione (si ꝑstare nō vis) mutuū dare multo
reuera acceptius deo esset ꝓ regnicola-
rum defensione gratis dare. quā altaria
erigere aut edificare ecclesias maior nā
pe est viua ecclia: quā materialis ⁊ vas
viuum quā argenteū iuxta illud qd no-
tatur in. c. Elo. epi ⁊. c. aurum xvij. q. ij.
¶ Insuper est sciendū ꝙ dives: a q̄ pe
titur opus misericordie debet cōsidera
re tria. Primo quis illud petit: q̄a ipse
met dñs eī intantū dilexit indigētes: ꝙ
qñicq̄d indigenti feceris ꝓpter amorem
suum reputat sibi factū mathei xxv. qd
vni ex minimis his fecistis mihi fecistis
Secundo debet dives cōsiderare qd pe-
tit deus qñ opus misericordie in suis in
digentibus petit vtiqꝫ nō nostrū sed suū
vnde in Aggeo scriptum est. meū est au
rum ⁊ meū est argentū Super qd Aug
ait hoc ideo dictū est vt ille qui nonvult s
cum indigentib⁹ cōmunicare qd habet
cum audit precepta faciende misericor
die intelligat deum non de rē illius: cui
iubet. sed re sua debere donare. Et ideo
valde deo ingratus est: qui indigenti ne
gat opus pium cum de bonis dei habe
at abundāter hoc cōsiderauit dauid qui
dixit. j. paralip. xxix. tua sunt dñe omnia
⁊ que de manu tua accepimus dedim⁹
tibi. nihil namqꝫ hō habet: qd nō accepit
j. ad Chorin. iiij. Quid habes qd nō acce
pisti. deus eī oīa tribuit: ⁊ diuitē bo-
norum tempaliū cōstituit dispensatorem
Sit ergo caut⁹ dives ne bonis a deo ac
ceptis abūtetur. Audiat quippe apłm. j
ad thimoteum vj. dicentē diuitibus hu⁹
seculi precipe: non sublime sapere neqꝫ
sperare in incerto diuiciarum: sed in deo
viuo: qui prestat nobis oīa abunde ad
fruendū: bene agere. diuites fieri in bo-
nis opibus: facile tribuere cōmunicare

thesaurizare sibi fundamentū bonū in-
futurum vt apprehendāt verā vitā Su
per qd Aug. ait Sed qñ de contemptu
diuiciarū loquimur: respondet mihi ali
quis dives: didici nō sperare in incerto
diuiciarum: nolo dives esse ne incidam
in temptationē: Sed quia iam sum: quid
facturus sum de his: que mihi iam cōti
git habere. ⁊ seq̄tur apłus. facile tribu-
ant ⁊ cōmunicent Quid est cōmunica-
re nisi cōmunē rem tuā facere cum illo
qui nō habet Deus ergo oīpotēs ce
li cōditor ⁊ terre: ⁊ distributor omniū: ⁊
dominus: diuicias dedit quibusdā alijs
non: vt sic probet pauperū pacienciā: di
spensationē vero diuitum: Sed ꝓch do
lor his tꝑibus hac in dispensatione: quā
plurimi diuites reddunt se infideles In
de ad gehennā cum iuda dispensatore:
seu diuite epulone descedūt sine fine cru
ciandi. vñ eis dicetur fili recordare: q̄a
recepisti bona in vita tua: ⁊ lazarus idē
quilibet indigēs ⁊ pauper similiter ma
la: nunc aūt hic cōsolatur tu vero cruci-
aris luce xvj. Gregorius xviij moralis. c
ix. Sup illud Iob. xxvij. dives cū dormi
erit nihil secum auferet ait vtin sua manu
diuites post mortē quicqꝫ inueniāt eis an
te mortem dz: diuicias suas in quorum
manibus ponāt facite vobis amicos de
mamona iniq̄tatis: vt cum ⁊c. Et subdit
res suas cum moreretur secū tolleret: si
ad petentis vocem cū viueret sibi tullis
set. nam terrena oīa: que seruando a-
mittimus largiēdo seruamus: patrimo
niumqꝫ nostrū retentū ꝑditur manet er
ogatum: diu eī cū rebus nostris dura
re non possumus quia aut nos illas mo
riendo deserimus. aut ille nos viuentes
quasi deserunt pereundo. Agendū ergo
nobis est. vt res absolute ꝑituras ī nō
pereuntem cogamus transire mercedē
hoc ille Tertio debet ꝯsiderare dives ad
quid petit deus. petit reuera ꝑ indigen-
tem deus nō ad dandū. sed ad mutuan
dum nec tantū ad triplas. imo ad centu
plas vsuras vñ Aug: O hō quid fenera-
ris homi fenerare deo tales vsuras ⁊ cē
tuplum accipies. ⁊ vitam eternā possi-
debis. Et idcirco nimis est ingratus. q̄
ad tales vsuras nō vult accomodare do
que ⁊ hic bona multiplicāt ⁊ in futuro re
gnum celorū prestāt. Magna ergo de
mencia est exercere vsurā ⁊ indigēti si
rationabiliter petat. ī mutū gratis nō da
re. Hoc q̄ppe ē nō tm̄ cōtra nature legē
similiter ⁊ diuine verū etiā. ꝯtra ī natam
bonitatem ⁊ cōditiōis ois creature om
nibus se cōmucātis vt patet in luce: ig-
ne terra: aqua. ⁊c. debet quippe eodem
modo esse hō cōmunicatiuus virtutib⁹
naturalibus atqꝫ theologicis decoratus
Super oīa aūt amore ⁊ charitate dei
proximiqꝫ preditus Si eī deus dilexit
nos (ut Ioannes ait) ⁊ nos debemus al
terutrū diligere Diligam⁹ igitur nos ī
uicem. quia charitas ex deo est. ⁊ oīs
qui diligit fratrē suū ex deo natus est. ⁊
cognoscit deum. qui nō diligit nō habz
charitatem ⁊ nō nouit deum. quoniā de
us charitas est. j Ioannis. iiij. Qui ergo
in necessitate nō succurrit indigenti. iaz
in eo charitas nō est ⁊ ꝑcōsequēs nec de
us. j. Ioannis iiij. Qui habuerit substan
ciam huius mundi ⁊ viderit fratrem su
um necessitatē habere ⁊ clauserit visce-
ra sua ab eo quomō charitas dei manet
in eo filioli mei nō diligamus verbo nec
lingua. sed ope ⁊ veritate. Hec est nāqꝫ
vera ⁊ sāctissima cristiane religiōis lex
sed ꝑuersa lex anticristi ⁊ suorū sequaci
um cōtrariū suadet ⁊ practicat de qua
apostolorū princeps. ij. petri. ij. terribili
ter clamat dicens derelinquentes viam
rectam cor exercitatum auaricia habētes
maledictionis filij. derelinquētes viam

fectã erraẽerũt. sicut viam balaã ex bo
sor qui mercedẽ iniquitatis amauit. Et
merito debemus esse misericordes de-
fectuosis ⁊ indigẽtibus: quia quilibet de
bet cogitare ꝙ potest talis fieri si deus
permiserit: ⁊ sicut vellet sibi compati ⁊
misereri sic faciat ꝓrimo mathei vij q̃ue
cunq̨ vultis vt faciãt vobis hoĩes ⁊ vos
facite illis. hec est em̃ lex ⁊ ꝓphete vnde
apostolos ad Romanos xiij. plenitu-
do legis est dilectio. vnde sine dubio sci
re debent cristiani. eternã vitã sine cha-
ritate minime posse consequi ⁊ id quod
sine illa fit incassum est ⁊ inane. Nõ fru-
stra namq̨ dictũ est. Si linguis homi-
num loquar ⁊ angelorũ. charitatẽ autez
non habeã factus sum velut es sonans
aut cimbalũ tiniẽs. ⁊ si habuero ꝓphe-
ciam ⁊ nouerim misteria om̃ia ⁊ om̃ez
scienciã. ⁊ si habuero om̃em fidem ita
vt montes transferã charitatẽ aũt nõ ha
buero nihil sum ⁊ si distribuero ĩ cibos
pauperũ om̃es facultates meas ⁊ si tra
didero corpus meũ ita vt ardeã chari-
tatem aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdest
charitas paciẽs est: benigna ẽ: charitas
non emulatur: nõ agit perperã: nõ infla
tur: nõ est ambitiosa: nõ querit: que sua
sunt. nõ irritatur non cogitat malũ non
gaudet super iniquitate. Cõgaudet aũt
veritati. om̃ia suffert. om̃ia credit. om̃ia
sperat. om̃ia sustinet. j. ad Corinth. xiij.
⁊ ad Colosen̄ iij. Induite vos sic electi
dei sc̄ti ⁊ dilecti viscera misericordie be
nignitatẽ humilitatẽ. modestiã paciẽciã
supportãtes ĩuicẽ. ⁊ donãtes vobis met
ipsis Sup oĩa aũt hec charitatẽ habete. ⁊
hoc est qd̓ saluator ait mandatũ nouum
vobis do vt diligatis inuicem sicut dile
xi vos Joannis xiij. Hec est em̃ xp̄ano-
rum regula secundũ quã saluãdi viuere
debent nec ad dexterã nec ad sinistram
declinando. vñ ⁊ in die iudicij de omissi

one operum misericordie iudicabimur
vt patet mathei. xxv. hinc iã patet ꝙ mi
sericordie opa nobis sunt de p̄cepto dei
cuius mandata. ⁊ nõ hoim his cõtraria
sunt luculentissime adimplenda Caue-
re quidẽ debẽt cristiani ne sint de nume
ro illorũ de quibus conqueritur deus ꝑ
prophetã Esaiam eiusdem xxix. Sine
causa colunt me mãdata ⁊ hoim doctri
nas tenẽtes. tales ꝓfecto saluator nr̄ in
euangelio marci vij. increpans ait. irri-
tum fecistis p̄ceptũ dei vt traditionẽ ve
strã seruetis: ⁊ mathei xv. Quare ⁊ vos
trãsgredimini mãdata dei ꝓpter traditio
nẽ vestrã. dicatur igitur est mãdatũ dei
⁊ est traditio hoim preferri traditio ho-
minũ mandatis dei minime. nulla ratõ
docet est lex dei ⁊ est lex hoim. seruabi-
tur lex hoim. diuina contempta nequa
quam nulla iusticia suadet. leges hoim
sunt inique. quia om̃is hõ mẽdax ⁊ non
est qui faciat bonum nõ est vsq̨ ad vnũ
vt ait psalmista Et ꝑ esaiã ꝓphetã ma-
ledictioni eterne subduntur. iniquarũ le
gum cõditores ve qui cõdunt leges ini
quas. Nam nulla maior mãdati p̄uari
caricatio q̨ aduersus ipsam firmare de
cretum. Cõdiderũt reges. condiderunt
mundi principes. cõdiderũt mũdi sapi
entes ⁊ seniores ꝑ voluntatis libito le-
ges quarũ obseruatiõe dei p̄termittunt
mandata sed eo ip̄o dãnabiliores sunt.
quo ad p̄uaricandã summi dñi legẽ. cõ
diderunt leges seu statuta ⁊ eorũ leges
eo nequiores sunt. quo diuinis legibus
aduersantur. Sed ve qui telas legũ seu
statutorum ordiũtur. nõ ꝑ voluntatẽ dei
sed ꝯsuetudinẽ: firmatũ morẽ. longeuũ
vsum allegantes. reprobãtur quia nul-
la cõsuetudo antiqua. mos firmatus lõ-
geuus vsus prescribere põt veritati ⁊ e
terne rationi. ve igitur qui cõfidũt in le-
ge male consuetudinis dãnati quã ius

firmati moris vsus lõgeui temporis ve
qui cõfidunt in lege agentis ꝯsuetudi-
nis. Nam intantũ sunt grauiora pc̄tã ⁊
ad remouẽdũ difficiliora inquantũ tali
bus se ip̄orũ tuentur auctores. ⁊ eo ma
gis radicatur. quo se stipat factor multi
tudine delinquẽciũ Et audacter dicẽdũ
est maius pc̄tm̃. legem facere de furan-
do. aut fenerando. q̨ sit simpliciter con
tra diuina mãdata rapere aliena. Non ad
iudicium penitẽcie adducetur. qd̓ ꝑ le-
gem creditur licitum Ecce q̨ sit horren
dum malũ. sub p̄textũ legis opari pec-
catũ. Sed plerũq̨ sub quadã boni spe-
cie traditiões fiunt. que dei ordinatiõi-
bus ⁊ eccl̓asticis ex antiquis bonis fir-
matis moribus nõ cõsenciũt imo tantũ
discrepant/ vt aliã legẽ cõstituãt. Sed
primũ nouerit ꝙ cõtemptor legalium
preceptorũ nullũ aliud bonũ facere põt
quod sibi sic existenti cedat in premiuz.
nec aliquã ꝑfectionẽ in aliquo statu vir
tutis/ aut gradu dignitatis valet attin-
gere. qui p̄cepta legalia p̄uaricaciõi as-
scripsit. vnde audacter cõfirmandũ est
⁊ cristi vicariũ imediatũ a legalibꝰ pre
ceptis nõ eximi. neq̨ sibi a cristo deo cõ
cessam potenciã vt alios possit eximere
atq̨ concedere licenciã in aliquo delin-
quendi. Ecclesiastica auctoritas non est
humane sed diuine virtutis. q̄ ad virtu-
tis ꝓfectũ nõ destructionẽ a deo ordina
ta consistit hinc em̃ ap̄l̓us sed a ep̄l̓a ad
Corinthi. xiij. dicit nõ possumꝰ em̃ aliq̄d
aduersus veritatẽ. s ꝓ veritate Ac si apte
dicat nulla est ꝯcessa a deo potestas aut
auctoritas aduersus auctoritatem le-
gis ⁊ mandatorũ dei/ atq̨ sc̄torũ morũ
quia auctoritas que veritas ẽ aduersus
seipsam non est. esset vtiq̨ si virtutẽ aut
veritatem destrueret. Qui spernit veri
tatem ⁊ securitatẽ ꝓculdubio incidit in
muscipulam falsitatis ⁊ periculis deti

nebitur Quis enim fouet aut habet ini
quos contractus qui cõmunissimi sunt
⁊ vsurarias recẽptiões nisi qui cupiũt
ditari ⁊ inciderũt in laqueos diaboli. ⁊
liberari minime curãt quibus scriptura
eternum ve cõminatur Aut qui pauper
tatem spiritus in se nõ habent nec in alijs
diligũt ⁊ sic specietenus arbitrãtur se
placere deo. aut seruire. his inuoluti ne
phandis criminibꝰ ⁊ periculis quorũ dã
natio. nisi emendẽtur ꝓfundissima erit
prout hoc satis clare ĩ dicto tractatu cõ
tra vicia deducitur Cedãt ergo ꝯsuetu
dines seu leges vel Statuta vsurarie fa
uentes prauitati que ꝓfecto sub excom
municationis pena ꝑ infectis haberi de
bent penitusq̨ abrogari vt habet ĩ Cle-
mentina vnica de vsuris. Et qui secũdũ
eas iudicãt in eandẽ excõmunicationis
penam incidũt ibidem. Et si quis p̄sum
pserit dicere vsuram pc̄tm̃ nõ esse here
ticꝰ est vt ibidẽ in prefata Clemẽtina ha
betur. que ẽ pape Clemẽtis quinti: cui
vt immediato vicario xp̄i ⁊ beati petri
successori nos cristianos tanquã capiti
cuius membra simus obedire optet ali
as essemus similes paganis. Nam qui
apostolice sedi obedire cõtemnit. pec-
catum infidelitatis seu paganitatis in-
currit vt dr̄ xciij. di Qui cathedrã ⁊ xxij
di. c. j. ¶ Pro cõclusiõe aũt huius tra-
ctatus videamꝰ aliquot de vsurarijs ex
empla que referũtur ĩ speculo exemplo
rum distinctione nona quorũ primũ est
legitur in libro de septẽ donis ꝙ frater
Wilhelmus pictauiensis minister ordi-
nis fratrum minorũ p̄dicauit in quadã
ciuitate ꝙ q̄dã frater ordinis sui hõ val
de religiosus vidit in quadaz visione ho
minẽ vnũ in medio flãmarũ ꝓstratũ. de
cuius vtero ꝓcedebat arbor alta. in cui
us ramis hoĩes diuersi masculini ⁊ femi
nini sexus sursum pedibus ⁊ capite de-

De malis Diuitibus et Usurarijs

orſum ſuſpenſi erant. q̄ omēs flama ab
immo ꝓcedente diuerſimode ⁊ acerti-
me torquebantur. Sed ille qui in fun-
do iacebat ſuꝑ omēs alios maxime cru
ciabatur Et cum ille frater vir ſctūs qui
hec videbat quereret a ductore ſuo q̄d
hoc eſſet. ille reſpondit ei ille qui iacet in
imo pater fuit ⁊ principiū generationis
iſtorum oīm ⁊ fuit pauper ⁊ ꝑ vſuras aſ
cendit. alij hoīes ſunt filij ſui ⁊ nepotes
qui ꝓceſſerūt ab eo in q̄bus ipſe delecta
batur. ⁊ torquētur quia fuerūt imitato-
res ſceleris paterni. ⁊ q̄a ꝑ vſuras acq̄ſi
ta poſſiderūt. nec reſtituerūt pater autē
ſuꝑ omēs torq̄tur videndo eos qui ꝑ eū
in hoc tormentum venerūt ⁊ ꝓ omibus
his pena ei cumulatur.

¶ Aliud exemplum legitur in vitas pa-
trum quoniā quidam vſurari⁹ habuit du
os filios. quorū vnus cōpunctus in ſer-
mone verbi dei dixit patri ſuo. pr̄ ſi mo
reremur in hac vita. tūc moreremur in
corꝑe ⁊ aīa ergo reuertere ⁊ redde vni-
cuiq̄ꝫ qd̄ ſuū eſt cui pater ⁊ alius frater
indignāter reſpōderūt debes tu eſſe cō
feſſor noſter. vade ſi ſic mori volueris. ⁊
nos ꝑmanebim⁹ in bonis noſtris. qui ta
cuit ⁊ iuit ad heremū ⁊ pauperē vitā du
cens ſeruiuit dn̄o ieſu. tandē moriuntur
pater ⁊ frater in vſura ⁊ iniuſtis bonis.
Cumq̄ꝫ heremita vir religioſus audiſſꝫ
patrē ſuū defunctū ⁊ fratrē miſericor-
dia motus rogabat ſtatū eorū notifica-
ri ei deus igitur miſericors ⁊ non fruſ-
trabatur eū a deſiderio cordis ſui. vna
igitur dierū cuꝫ eſſet in orōne ſua venit
angelus dn̄i ad eū dicēs fiat tibi qd̄ pe-
tiſti. Et manu eum ducens peruenit ad
locum: quē neſciebat. Cūq̄ꝫ ſic duct⁹ fu
iſſet ꝑ angelū vidit magnū montē ⁊ di-
xi angelus ad eū. vis modo videre ⁊ au
dire patrē tuū ⁊ fratrē. Qui cū rn̄deret
volo: vidit vallē montis fumigantē ⁊ au
diuit mirabilē vocē: ⁊ primo vidit patrē
ſuum bulientē in igne ſicut vnū piſum i
vna magna olla: q̄ dixit ve ve ve maledi
cta hora in qua cōceptus ſum ⁊ venter
qui me portauit. quē cum audiſſet he-
remita tremuit ⁊ dixit O pat mi es tu
hic: qui rn̄dit ſum dilecte fili: bn̄dictus
ſis quia timuiſti deum ⁊ cauiſti ſpelun-
cam ⁊ penā iſtam horribilē ſed caue ti-
bi ⁊ ſeruias deo. ⁊ cū ſic loquerētur Ec
ce venit frater ſuus ſicut pater ī igne na
tando infra ⁊ ſupra ſicut piſum in olla ⁊
cepit filius maledicere patrē ī penis di
cens maledictus es tu pater in eternū:
quia iniuſta bona tua ſuꝑ me hereditaſ
ti ⁊ ſic me damnaſti ⁊ econuerſo pater
ad filium dixit maledictus ſis tu fili q̄a
propter te talia iniuſta bona acquiſiui ⁊
retinui ⁊ ꝓpterea in hanc ꝑenā deſcen
di quibus ait filius heremita poſſunt ne
vos aliqua ſuffragia iuuare ⁊ ꝓdeſſe: qui
reſpōderūt: non: quia in inferno nulla ē
redemptio ⁊ ſic cū magno eiulatu receſ
ſerunt ad penā infernalē heremita vero
redigens ad ſe penitenciā maiorē egit
in cōſpectu dn̄i quā prius: ⁊ ſic ſaluat⁹
eſt a pena. ¶ Exemplū terciū fuit qui-
dam ſanctus vir qui deſiderauit videre
penas dānatorum ⁊ gloriā beatorū: hic
ductus ad infernū ab angelo inter alias
multas ꝑenas vidit patrē cū filio ⁊ di-
cebat pater filio: fili maledicta ſit hora
in qua te genui quicq̄d ꝑ te feci ſit male
dictum: quia ꝓpter te factus ſum vſura
rius: vt tu in ſeculo in abundācia rema
neres: ⁊ multa alia dicebat filio maledi
cendo. filius vero econuerſo dixit patri:
maledicta ſit hora in q̄ genuiſti me. quia
me nō docuiſti dei precepta nec facere
penitenciā. nec audire verbum dei. nec
alia bona Sed docebas me ſuperbire i

veſtibus: in moribus: ⁊ falſas vēditiōes
⁊ operationes ⁊ ſic de alijs. Et non me
corripuiſti de multis malis meis. Et i-
deo dampnatus ſum in inferno tunc ait
ille ſanctus Angelo: qui eum duxit: ma
lum eſt videre iſta ⁊ audire: tunc acce-
pit eum angelus ⁊ adduxit eum in pa-
radiſum vbi vidit patrem ⁊ filium con-
gaudentes ⁊ dicebat filius patri pater
tu benedicaris a deo quia tu me feciſti
litteras addiſcere tu me ad predicati-
onem ⁊ eccleſiam ſepe inuitaſti ⁊ me cor
ripuiſti dum exceſſi in aliquo ⁊ inſuper
multa bona ⁊ ſalubria me docuiſti ſcꝫ ꝓ
cepta dei: deum timere: ⁊ differencia
inter virtutē ⁊ vicia ⁊ premia virtutum
⁊ premium vitiorū ꝓpter que ſaluaui a
nimam meam ⁊ his ſimilia dicebat ecō
uerſo filio: ⁊ multis benedictiōib⁹ bene
dixit filium. Et in hoc finit preſens trac
tatus ad laudē ⁊ gloriā eius: qui in ſa-
cro euangelio ⁊ dicit ⁊ clamat Inmutu
um date nihil inde ſperātes. Et iterum
In hoc cognoſcent omēs quia diſcipu-
li mei eſtis: ſi dilectionē habueritis adin
uicē hoc eſt dn̄o noſtro Jeſu criſto. qui
eſt benedictus in ſecula ſeculoꝝ Amen

¶ Impreſſum Cracouie opa Floriani in
platea Wiſlicien̄ quarto idus aprilis An
no ſalutis M ccccc xij. feliciter regnāte
diuo Sigiſmūdo Anno eius ſexto cui
ſalus ⁊ victoria. Amen.